

14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δικηγορικών Συλλόγων

Σέρρες 19-22 Απριλίου 2019

«ΔΙΚΗΓΟΡΙΑ και ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ»

Εισηγητής: Δημήτριος Βερβεσός, Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών

- Διαρκής εκπαίδευση δικηγόρων, Δημιουργία δομών δια βίου μάθησης – Εισαγωγή e-learning εκπαίδευσης, Πιστοποίηση επαγγελματικών προσόντων, Ηλεκτρονική Δικαιοσύνη (e-justice)
- Ζητήματα και όψεις πρόσβασης στο δικηγορικό επάγγελμα (πληθωρισμός-ποιότητα σπουδών) και Αναμόρφωση νομικών σπουδών – Σύνδεση με τη δικηγορία

Έχω πει πολλές φορές ότι το δικηγορικό σώμα είναι η ιστορία, οι αρχές και οι αγώνες του. Έχει παράδοση κατακτήσεων, επ' αγαθώ της δικαιοσύνης και της ελευθερίας, επ' ωφελεία του έθνους και της κοινωνίας. Αγωνιζόμαστε καθημερινά, σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο, για να κληροδοτήσουμε στις επόμενες γενιές όχι μόνο εκείνα που παραλάβαμε, αλλά πολλά περισσότερα. Μια δικηγορία με αναβαθμισμένο το κύρος των δικηγόρων και των δικηγορικών συλλόγων, με εκπροσώπους της, άξιους λειτουργούς, μια δικηγορία φρουρό του κράτους δικαίου, στην οποία μπορεί να προσβλέπει κάθε πολίτης για την διεκδίκηση των δικαίων του.

Το συνέδριο αυτό, δίνει το μήνυμα της **ώθησης προς τα εμπρός**. Είναι το εφαλτήριο για να κοιτάξουμε κατάματα το μέλλον. Να διατυπώσουμε με παρρησία το όραμά μας για τη δικηγορία του μέλλοντος και να βάλουμε, με τις αποφάσεις που θα λάβουμε, τον θεμέλιο λίθο επί του οποίου θα μετουσιωθεί το όραμα σε πράξη. Διότι αν από κάτι έχουμε περίσσεια, είναι τα ευχολόγια και οι μεγαλόστομες διακηρύξεις. Εκείνο που χρειαζόμαστε, εκείνο που αναμένουν οι συνάδελφοι από τους ταγούς του σώματος, είναι δουλειά: **έργο και αποτέλεσμα**. Αυτή είναι η *λυδία λίθος* της επιτυχίας μας.

Σκοπός των εισηγήσεων σε δικηγορικά συνέδρια, ιδίως όταν γίνονται μετά από 22 χρόνια, και υπό το βάρος των πιεστικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει το σώμα, **δεν είναι να γίνει ο εισηγητής αρεστός, αλλά να είναι πάνω απ' όλα χρήσιμος**. Να εισφέρει με θέσεις και προτάσεις, που είτε τύχουν αποδοχής, είτε όχι, θα μπολιάσουν τον δημόσιο διάλογο και θα αποτελέσουν εφαλτήριο γόνιμου προβληματισμού, χρήσιμων συμπερασμάτων, και αποτελεσματικών δράσεων.

Το θέμα της εισήγησης είναι ζέον για τη σημερινή, μα κυρίως για τις προσεχείς γενιές δικηγόρων. *Νομικές σπουδές - Πρόσβαση στο δικηγορικό επάγγελμα - Πιστοποίηση επαγγελματικών προσόντων - Διαρκής εκπαίδευση - Ηλεκτρονική Δικαιοσύνη (e-justice)*. Οι επιμέρους τίτλοι καταμαρτυρούν, αυτόδηλα, την σπουδαιότητα των ζητημάτων για την δικηγορία του μέλλοντος.

Ξεκινώ με το ζήτημα της **πρόσβασης στο επάγγελμα** που συναρτάται με τον πανθομολογούμενο **δικηγορικό πληθωρισμό**. Είναι προφανές ότι οι ανάγκες της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας για επιστημονικό προσωπικό δημιούργησαν στρατιές επιστημόνων που δεν μπορούσαν να απορροφηθούν.

Μολοντί ο πληθωρισμός των δικηγόρων συνήθως παρουσιάζεται ως «κακό» που πρέπει να ξορκίσουμε, υπάρχει νομίζω και μια θετική διάσταση που συχνά παροράται. Το δικηγορικό επάγγελμα παραμένει ελκυστικό. Παρότι ο μεγάλος αριθμός δικηγόρων είναι γνωστός, παρότι η

συρρίκνωση των αμοιβών είναι επίσης γνωστή, εντούτοις οι νομικές σχολές παραμένουν πρώτες στις προτιμήσεις των υποψηφίων της θεωρητικής κατεύθυνσης.

Είναι μάλιστα τόση η ζήτηση που, όπως όλοι γνωρίζουμε, κυρίως από την εμπειρία της Επιτροπής Αξιολόγησης του άρθρου 15 Κωδ.Δικ, οι **νομικές σχολές ευρωπαϊκών κρατών, που χορηγούν πτυχία κατόπιν τετραετούς, τριετούς ή και διετούς φοιτήσεως**, προσελκύουν έναν διαρκώς αυξανόμενο αριθμό φοιτητών, που φιλοδοξούν να εργαστούν στην Ελλάδα. Είναι δε, γνωστό ότι μετά τις πρόσφατες αποφάσεις της **Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ΔΕΕ**, αλλά και προσφάτως του **Συμβουλίου Επικρατείας**, προς τις οποίες οφείλουμε να συμμορφωνόμαστε, αναγνωρίζεται η επαγγελματική επάρκεια των ανωτέρω αποφοίτων, και επομένως εγγράφονται εν τέλει ως ασκούμενοι στους Δικηγορικούς Συλλόγους, αυξάνοντας αντίστοιχα τον δικηγορικό πληθυσμό.

Έτσι, παρότι δεν θεωρώ ότι η **ίδρυση 4^{ης} Νομικής Σχολής** αποτελεί λύση -και γι' αυτό τον λόγο ορθώς δια των συλλογικών μας οργάνων τοποθετηθήκαμε κατά της εξαγγελθείσης ιδρύσεώς της- πιστεύω ότι είναι επιβεβλημένη η **αύξηση του αριθμού των εισακτέων στις υπάρχουσες νομικές σχολές**. Δεν είναι ούτε σώφρον, ούτε σκόπιμο, να κλείνουμε τα μάτια μπροστά σε μια πρόδηλη κοινωνική αναγκαιότητα. Βεβαίως, η αύξηση των εισακτέων δεν μπορεί να είναι μεμονωμένο μέτρο. Πρέπει να συνδυαστεί με την αύξηση της φέρουσας ικανότητας των ελληνικών νομικών σχολών, την αύξηση του διδακτικού προσωπικού, την βελτίωση της υλικοτεχνικής και οργανωτικής υποδομής, ώστε να παρέχονται νομικές σπουδές υψηλού επιπέδου σε όλους τους φοιτητές.

Εκείνο στο οποίο πρέπει να σταθούμε εδώ είναι η **διάκριση ακαδημαϊκής και επαγγελματικής εκπαίδευσης**. Η άρτια ολοκλήρωση των νομικών σπουδών δεν σημαίνει αυτόχρονα ότι ο απόφοιτος έχει τα απαραίτητα εφόδια για την άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματός. Η δικηγορία είναι λειτουργήμα, όχι διότι αποτελεί τούτο μια φραστική καταξίωση για εμάς τους δικηγόρους, αλλά γιατί αποτελεί **βασικό πυλώνα του δικαστικού οικοδομήματος του μηχανισμού παροχής έννομης προστασίας**. Χωρίς την αποτελεσματική αρωγή, υποστήριξη και υπεράσπιση δικηγόρου ο πολίτης του οποίου τα δικαιώματα και έννομα συμφέροντα θίγονται, θα μείνει στην πράξη ανυπεράσπιστος. Η κατίσχυση λοιπόν της έννομης τάξης προϋποθέτει κατ' ανάγκην δικηγόρους με υψηλό αίσθημα ευθύνης και επαρκή επαγγελματική κατάρτιση, ώστε να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του θεσμικού τους ρόλου.

Κατά τούτο ο **ρόλος των δικηγορικών συλλόγων** είναι κομβικός. Ο νομοθέτης έχει εναποθέσει κυρίως στους ίδιους τους δικηγορικούς συλλόγους τον έλεγχο της πρόσβασης στο επάγγελμα και της διατήρησης του επιπέδου γνώσεων και επαγγελματικής επάρκειας των δικηγόρων. Τούτο επιτυγχάνεται σε δύο στάδια: αφενός μεν με την κατάστρωση του **περιεχομένου της δικηγορικής άσκησης**, και αφετέρου με τις **εξετάσεις** για την απόκτηση της άδειας άσκησης επαγγέλματος.

Δυστυχώς, οι μέχρι σήμερα πρακτικές που υιοθετήθηκαν και λύσεις που δόθηκαν απεδείχθησαν **αλυσιτελείς**. Πρέπει να ομολογήσουμε ότι, σε γενικές γραμμές, την τελευταία εικοσαετία, τόσο ο θεσμός της άσκησης, όσο και οι εξετάσεις με το πέρας αυτής, εκφυλίστηκαν και αποδείχθηκαν ανεπαρκείς για να τη διαφυλάξουν την υψηλή στάθμη της δικηγορίας.

Νομίζω πως μόνο με **τολμηρές προτάσεις** μπορούμε να αναβαθμίσουμε την δικηγορική άσκηση και την δικηγορία.

Συγκεκριμενοποιώ την θέση μου:

Η δεκαοκτάμηνη άσκηση είναι σήμερα συχνά στην πράξη κενή περιεχομένου. Τούτο καταδεικνύει η επικράτηση της ορολογίας της «**τυπικής άσκησης**», όπως έχει καθιερωθεί να λέγεται, προκειμένου να περιγραφεί το θλιβερό φαινόμενο της άσκησης χωρίς αντίκρισμα, συνήθως παράλληλα με μεταπτυχιακές σπουδές ή την εκπλήρωση των στρατιωτικών υποχρεώσεων (για τους άντρες).

Για το λόγο αυτό πιστεύω ότι το περιεχόμενο της άσκησης πρέπει να αναμορφωθεί πλήρως με βάση τους εξής άξονες:

- Μείωση του χρόνου της άσκησης από 18 σε **15 μήνες**.
- Διάκριση της άσκησης σε δύο στάδια:
 - **Πρώτον**, πρακτική άσκηση **εννέα μηνών στα δικαστήρια όλων των δικαιοδοσιών, ήτοι 3 μήνες στα πολιτικά, 3 μήνες στα ποινικά και 3 μήνες στα διοικητικά δικαστήρια, με την παροχή ουσιαστικής νομικής εργασίας**. Η χρηματοδότηση θα εξασφαλίζεται είτε από **ευρωπαϊκούς πόρους** -όπως η προσφάτως εξαγγελθείσα από την Κυβέρνηση χρηματοδότηση της άσκησης 2.480 ασκούμενων στα δικαστήρια, έναντι 650 € μηνιαίως, μέσω του ευρωπαϊκού Προγράμματος Απασχόλησης Νέων (ΠΑΝ)-, είτε από κρατικούς πόρους.
 - **Δεύτερον**, πραγματική πρακτική άσκηση διάρκειας **έξι μηνών, σε δικηγορικό γραφείο**. Η χρηματοδότηση αυτού του σταδίου της άσκησης μπορεί να εξασφαλίζεται επίσης από ευρωπαϊκούς πόρους (όπως το πρόγραμμα ΠΑΝ), *άλλως*, την αμοιβή των ασκούμενων θα καταβάλλουν οι δικηγόροι στους οποίους παρέχεται η άσκηση, με **νομοθετική κατοχύρωση της ελάχιστης αμοιβής**.

Παράλληλα με τα παραπάνω, θα παρέχεται **επαγγελματική εκπαίδευση, στους** ασκούμενους με **ελάχιστο υποχρεωτικό χρόνο παρακολούθησης (θα αναφερθώ αμέσως μετά στο οργανωτικό σχήμα παροχής της εκπαίδευσης αυτής)**.

Έτσι, οι ασκούμενοι δικηγόροι θα αποκτήσουν απαραίτητες επαγγελματικές γνώσεις σε θεωρητικό επίπεδο, ενώ παράλληλα θα ασκηθούν σε όλους τους βασικούς κλάδους δικαίου έχοντας πραγματική επαφή με τα επιμέρους αντικείμενα, κατά τρόπο που θα τους επιτρέψει να επιλέξουν στην συνέχεια τομέα περαιτέρω εξειδίκευσης, εφόσον το επιθυμούν.

Πέρα από το περιεχόμενο της άσκησης, ουσιαστικής παρέμβαση πρέπει να γίνει στον τρόπο **εξέτασης**. Είναι αδιανόητο να είμαστε η ευρωπαϊκή χώρα με το ευκολότερο εξεταστικό σύστημα, που οδηγεί σχεδόν αυτόθροα και μαζικά σε οιονεί απροϋπόθετη είσοδο στο δικηγορικό επάγγελμα. Όταν όλη η Ευρώπη έχει **εξετάσεις υψηλού κύρους** πρέπει να μπορούμε κι εμείς, ακολουθώντας διεθνείς βέλτιστες πρακτικές, να υιοθετήσουμε ένα σύστημα **χωρίς numerus clausus**, αλλά με **σοβαρές εξετάσεις** που θα εγγυώνται την είσοδο στην δικηγορία συναδέλφων που μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της σύγχρονης δικηγορίας.

Με δεδομένο ότι το μέχρι σήμερα σύστημα δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες μας, θεωρώ ότι πρέπει να τεθούν **ουσιαστικές ασφαλιστικές δικλίδες**, που θα εξασφαλίζουν, με θεσμικά κατοχυρωμένο τρόπο και εκ των προτέρων, την **διαφάνεια, την αντικειμενικότητα και την αμεροληψία της εξεταστικής διαδικασίας**. Οι παρεμβάσεις μας πρέπει να αφορούν όλο το φάσμα της διαδικασίας:

- την **σύνθεση** της εξεταστικής επιτροπής

- τον αριθμό και την χωροθέτηση των **εξεταστικών κέντρων**
- τα **θέματα** των εξετάσεων
- την σοβαρή **επιτήρηση** των εξετάσεων
- την **βαθμολόγηση** των γραπτών.

Η ευθύνη των δικηγορικών συλλόγων για την διασφάλιση της ποιοτικής στάθμης της δικηγορίας δεν εξαντλείται στον θεσμό της άσκησης και στην διοργάνωση σοβαρών εξετάσεων για τους ασκούμενους δικηγόρους. Στην εποχή της προϊούσας εξειδίκευσης έχει έρθει νομίζω η ώρα να θεσμοθετηθεί η **πιστοποίηση των δικηγόρων ανά τομέα εξειδίκευσης**, (ποινικό, διοικητικό, αστικό, εργατικό, ναυτικό κλπ) **κατόπιν δοκιμασίας/εξετάσεων από τους δικηγορικούς συλλόγους**. Διευκρινίζω, για να προλάβω πιθανές αντιδράσεις, ότι:

α) Η πιστοποίηση θα είναι **προαιρετική**. Δεν θα χρειάζεται δηλ. να πιστοποιηθούν υποχρεωτικά όλοι οι συνάδελφοι σε έναν κλάδο δικαίου, αλλά μόνον όσοι το επιθυμούν.

β) Θα είναι δυνατή η **πιστοποίηση σε πλείονες του ενός τομείς**, με την επιτυχή εξέταση στα αντίστοιχα αντικείμενα.

Η ως άνω πιστοποίηση συνδέεται με την **αναβάθμιση του θεσμού της νομικής βοήθειας**, καθώς, φρονώ, ότι ειδικά για τη συμμετοχή στη νομική βοήθεια πρέπει να θεσμοθετηθεί ως αναγκαία προϋπόθεση η **προηγούμενη πιστοποίηση του δικηγόρου στον αντίστοιχο κλάδο**. Πράγματι, μόνον έτσι μπορεί να παρέχεται πραγματικά ισότιμη πρόσβαση στη δικαιοσύνη στους οικονομικά αδύναμους συμπολίτες μας, που στερούνται των αναγκαίων οικονομικών μέσων.

Για να έχει ουσιαστικό αντίκρισμα η πιστοποίηση δεν πρέπει να είναι μια αυτοτελής, μεμονωμένη εξεταστική διαδικασία. Οι Σύλλογοι πρέπει να μπορούν να προσφέρουν οι ίδιοι **επαγγελματικά εφόδια** στα μέλη τους. Πρόκειται για μια θεμελιώδη και διαρκή ανάγκη του δικηγορικού σώματος που δεν ικανοποιείται σήμερα επαρκώς, καθ' όσον πραγματοποιούνται μεν σεμινάρια και θεματικές ημερίδες από τους συλλόγους, χωρίς όμως την αναγκαία συστηματική ενότητα και συνοχή.

Προς τούτο θα πρέπει οι Σύλλογοι να μπορούν να ιδρύουν, **Κέντρα δια βίου μάθησης**, ως αυτοτελή νομικά πρόσωπα, ανεξάρτητα από τους ίδιους τους Συλλόγους. Τα **Κέντρα δια βίου μάθησης** θα παρέχουν πιστοποιημένα σεμινάρια, που θα αντιστοιχούν σε συγκεκριμένο κάθε φορά αριθμό πιστωτικών μονάδων σε συγκεκριμένα αντικείμενα. Αυτό που σε μας ηχεί καινοφανές αποτελεί το συνήθως συμβαίνον σε όλη την Ευρώπη, όπου για την διατήρηση της δικηγορικής ιδιότητας είναι αναγκαία η συγκέντρωση ορισμένου αριθμού πιστωτικών μονάδων (credits) κάθε έτος. Στην ελληνική πραγματικότητα θεωρώ δόκιμη την ενδιάμεση λύση να απαιτείται η **συγκέντρωση ορισμένου αριθμού πιστωτικών μονάδων δια βίου κατάρτισης για την προαγωγή σε παρ' Εφέταις και σε παρ' Αρείω Πάγω δικηγόρους**.

Θεωρώ τον θεσμό των **Κέντρων δια βίου μάθησης** κομβικό για την ποιοτική αναβάθμιση της δικηγορίας συνολικά, καθώς μέσω των Κέντρων θα παρέχεται:

- Η **επαγγελματική εκπαίδευση στους ασκούμενους δικηγόρους**, ώστε να αποκτούν τα αναγκαία εφόδια τόσο για τις εξετάσεις, όσο και για τα πρώτα βήματα στη δικηγορία.
- **Επαγγελματικά σεμινάρια ανά τομέα εξειδίκευσης**, ώστε να οι δικηγόροι να συγκεντρώνουν τον αναγκαίο αριθμό μονάδων για την προαγωγή τους, και συγχρόνως να

προετοιμάζονται και να διευκολύνονται στην συμμετοχή στις εξετάσεις για την **πιστοποίηση επαγγελματικών προσόντων**.

- Συμμετοχή σε **ευρωπαϊκά προγράμματα**, για απόκτηση εξειδίκευσης και τεχνογνωσίας στο εξωτερικό και ανταλλαγή με δικ. συλλόγους άλλων κρατών.
- **Προαιρετικά σεμινάρια** με αφορμή τις νέες εξελίξεις σε όλους τους τομείς του δικαίου.

Θέλω να κλείσω με το θέμα της **ηλεκτρονικής δικαιοσύνης (E Justice)**. Στον τομέα αυτόν έχουν γίνει πολύ σημαντικά βήματα. Το Portal της Ολομέλειας, που δημιουργήθηκε το 2014, προσέφερε από την δημιουργία του πολύ σημαντικές υπηρεσίες, με πλέον διαδεδομένες την online έκδοση γραμματίων προείσπραξης και πιστοποιητικών και βεβαιώσεων για τους δικηγόρους.

Το 2018 ήταν μια κομβική χρονιά για το portal. Μετά την προώθηση της διαδικασίας **ηλεκτρονικής κατάθεσης δικογράφων, που κατά νόμο γίνεται αποκλειστικά και υποχρεωτικά μέσω του portal**, προστέθηκαν νέες υπηρεσίες που επιτρέπουν την διαλειτουργικότητα με το ΟΣΔΔΥ ΠΠ & ΔΔ και εντεύθεν την **ηλεκτρονική κατάθεση (εισαγωγικών) δικογράφων** σε όλα τα διοικητικά δικαστήρια, και στην πλειοψηφία των πολιτικών δικαστηρίων (όπου δεν μεσολαβεί δικαστής προσδιορισμού).

Το πρόβλημα της νομικής πληροφορικής στη χώρα είναι μέχρι σήμερα η **αποσπασματικότητα των πληροφοριακών συστημάτων** που αναπτύχθηκαν από διάφορους φορείς, χωρίς ενιαία στρατηγική και χωρίς ενιαίες προδιαγραφές. Δημιουργήθηκαν έτσι, σε διαφορετικούς χρόνους, ετερόκλητα πληροφοριακά συστήματα, ενδεικτικά: το ΟΣΔΔΥ ΠΠ, το ΟΣΔΔΥ ΔΔ, το σύστημα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το πληροφοριακό σύστημα πρακτικών πολιτικών δικαστηρίων, το πληροφοριακό σύστημα του ΤΑΧΔΙΚ, το taxisnet και η εφαρμογή ηλεκτρονικού παραβόλου, η ΗΔΙΚΑ κλπ- χωρίς αυτά να επικοινωνούν μεταξύ τους. Έτσι το αίτημα της **διαλειτουργικότητας** προβάλλει ως το πιο σημαντικό ενδιαμέσο βήμα για την προώθηση της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης στην πράξη.

Το όραμά μου, τουλάχιστον σε επίπεδο αρχιτεκτονικής, για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη, είναι η **ενιαία ηλεκτρονική θυρίδα δίκης**, στηριγμένη πλήρως σε **υπολογιστικό νέφος (cloud)**. Κάθε δικαστική υπόθεση θα έχει ενιαία ηλεκτρονική θυρίδα, στην οποία θα έχουν αποκλειστική πρόσβαση οι παράγοντες της δίκης. Τα εισαγωγικά δικόγραφα, οι προτάσεις και τα υπομνήματα, τα σχετικά έγγραφα και οι απόψεις της διοίκησης (στις διοικητικές υποθέσεις) θα εισάγονται ψηφιακά στην ηλεκτρονική θυρίδα, και όλοι οι παράγοντες της δίκης (δικαστές, γραμματείς, διάδικοι) θα αποκτούν πρόσβαση, σύμφωνα με τις εκάστοτε δικονομικές προβλέψεις. Στην ίδια θυρίδα θα εισάγονται με πλήρη πρόσβαση όλων των διαδίκων και ηλεκτρονική ειδοποίησή τους, τα πρακτικά της δίκης, η εκδοθησόμενη δικαστική απόφαση κ.ο.κ.. Παράλληλα το ίδιο το σύστημα θα πρέπει να μπορεί να αποστέλει έγκαιρα κλήσεις/κλητεύσεις με ηλεκτρονικά μέσα στους πληρεξουσίους δικηγόρους, προσφέροντας έγκαιρη και επίκαιρη ενημέρωση για την πορεία της υπόθεσης. Μόνον η **ολιστική αυτή προσέγγιση**, που προϋποθέτει βέβαια, επανασχεδιασμό και αναβάθμιση των υπάρχοντων συστημάτων, μπορεί να οδηγήσει σε πραγματικά ηλεκτρονική δικαιοσύνη, και ουσιαστική διευκόλυνση του έργου όλων των συλλειτουργών της.

Κλείνοντας επαναλαμβάνω και κωδικοποιώ τις δέκα (10) προτάσεις που διατύπωσα:

1. Μείωση του χρόνου της άσκησης από 18 σε 15 μήνες.
2. Δύο στάδια άσκησης: α) άσκηση στα δικαστήρια, διάρκειας εννέα μηνών (ανά τρεις μήνες στα δικαστήρια εκάστης δικαιοδοσίας) και β) πρακτική άσκηση διάρκειας έξι μηνών, σε δικηγορικό γραφείο.
3. Επαγγελματικά σεμινάρια, με ελάχιστες ώρες υποχρεωτικής παρακολούθησης, κατά τη διάρκεια της άσκησης.
4. Εξετάσεις ασκουμένων με ουσιαστικές ασφαλιστικές δικλείδες, που θα εξασφαλίζουν την διαφάνεια, την αντικειμενικότητα και την αμεροληψία της εξεταστικής διαδικασίας.
5. Νομοθετική κατοχύρωση της ελάχιστης αμοιβής των ασκουμένων δικηγόρων.
6. Πιστοποίηση των δικηγόρων από τους δικηγορικούς συλλόγους ανά τομέα εξειδίκευσης, κατόπιν εξετάσεων. Δυνατότητα πιστοποίησης σε πλείονες του ενός τομείς.
7. Αναβάθμιση του θεσμού της νομικής βοήθειας, με υποχρεωτική προηγούμενη πιστοποίηση του δικηγόρου στον αντίστοιχο κλάδο δικαίου.
8. Ίδρυση Κέντρων δια Βίου Μάθησης από τους Δικηγορικούς Συλλόγους. Τα Κέντρα δια Βίου Μάθησης θα είναι επιφορτισμένα με την επαγγελματική εκπαίδευση των ασκουμένων, τα επαγγελματικά σεμινάρια ανά τομέα εξειδίκευσης για την πιστοποίηση των δικηγόρων, την διοργάνωση προαιρετικών σεμιναρίων, και την συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα.
9. Προαγωγή δικηγόρων σε *παρ' Εφέταις* και σε *παρ' Αρείω Πάγω* με τη συγκέντρωση ορισμένου αριθμού πιστωτικών μονάδων δια βίου κατάρτισης.
10. Αναβάθμιση της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης με την Ενιαία ηλεκτρονική θυρίδα δίκης, στηριγμένη σε τεχνολογία υπολογιστικού νέφους (cloud).

Γνωρίζω τις δυσκολίες υλοποίησης σε πολλές απ' τις προτάσεις που έκανα, όπως η ενιαία ηλεκτρονική θυρίδα, καθώς και τις διαφορετικές απόψεις επί στασιαζόμενων ζητημάτων, όπως η πιστοποίηση της επαγγελματικής εξειδίκευσης από τους Συλλόγους. Όμως **χωρίς τολμηρά βήματα, χωρίς τομές και ρήξεις με το παρελθόν, πρόοδος δεν μπορεί να υπάρξει.** Όπως λέγει ο αλεξανδρινός ποιητής «*Η Πρόοδος οικοδομή είναι μεγάλη — φέρει καθείς τον λίθον του*». Πρέπει κι εμείς λοιπόν να (εισ)φέρουμε τον λίθο μας. Είναι η ώρα των έργων, η **ώρα της ευθύνης**. Είναι χρέος μας απέναντι στους συναδέλφους που μας εμπιστεύτηκαν, απέναντι στις μελλοντικές γενιές δικηγόρων, και απέναντι στην Δικαιοσύνη.

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΕΡΒΕΣΟΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ Δ.Σ. ΑΘΗΝΩΝ